

3. Від виключення до рівності. Реалізація прав людей з інвалідністю : практичний посібник [для парламентарів щодо Конвенції про права інвалідів та Факультативного протоколу до неї] // Організація Об'єднаних Націй. – Київ. – 2008. – С. 135–136.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
5. Кодекс законів України про працю України від 10.12.1971 № 332-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
6. Закон України «Про зайнятість населення» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст. 243 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
7. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII [Електронний ресурс] – Режим доступу // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/875-12>
8. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» від 06.10.2005 № 2961-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/875-12>
9. Про становище інвалідів в Україні. Національна доповідь / Мінпраці України, Держустанова «Наук-дослід. ін-т соц.-труд. відносин». – К., 2008. – 200 с.

О.О. Брагарник,

здобувач,

Міжнародний гуманітарний університет,

м. Одеса, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ КАПІТАЛУ ПОРТОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Становлення ринкових відносин, поява господарських структур різних форм власності та джерел фінансування, кардинальні зміни амортизаційної, інвестиційної та податкової політики держави – все це робить необхідним розробку нових підходів до організації відтворення капіталу портових підприємств і формування відповідного інституційного середовища.

Успішність здійснення відтворення капіталу портових підприємств визначається, насамперед, наявністю базових інститутів – державних і приватних, формальних і неформальних, економічних, соціальних і політичних, оскільки саме вони визначають характер та ефективність функціонування відтворювальної системи в цілому [1, с. 32]. Інституціональні умови формування відтворювальної системи портової галузі слід сприймати як сукупність правил і механізмів, що примушують суб'єкти господарювання до виконання цих норм [2, с. 83]. Відповідно і регулювання відтворення капіталу портових підприємств повинно спиратися на інституційний підхід через створення адекватного механізму, який можна визначити як сукупність способів регулювання та стимулювання відтворення капіталу, об'єднаних спільною метою, методами і спрямованих на досягнення ефективності.

З точки зору просторової ознаки можна виділити наступні рівні інституційного середовища, в яких розгортається відтворення капіталу:

- макроінституціональне середовище, що регулює відтворення капіталу на рівні національного соціально-економічного простору,

- мікроінституціональне середовище, яке визначає відтворювальну діяльність організацій та їх взаємодію [3].

Формування інституційної структури на макро- і мікрорівнях зумовлюється з урахуванням, по-перше, управління ефективністю формування капітальних цінностей, по-друге, – досягненням економіко-правової збалансованості інтересів і результатів усіх учасників господарської діяльності і, по-третє, – формуванням стійкості поєднання і реалізації державних цілей і підприємницьких завдань [4, с. 96].

Практика показала, що реформування інститутів функціонування підприємств неможливо в рамках окремо взятих суб'єктів. Певні кроки на шляху інституціонального реформування сфери портової діяльності вже зроблено, зокрема ухвалення Закону України «Про морські порти України»

[5] та «Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року» [6] ознаменувало створення правових умови для модернізації системи управління галуззю.

Однак, необхідною є загальнодержавна програма, сполучена з іншими видами державної політики – зовнішньоекономічної, науково-технічної, соціальної та ін. Таким чином, найбільш істотно впливають на формування внутрішнього інституційного середовища підприємства фактори зовнішнього середовища, що безпосередньо пов'язані з регулюючою функцією держави – бюджетна та податкова політика, механізми державного регулювання ринкових відносин, формальні і неформальні правила з регулювання окремих ринків, нормативно-правове середовище. Державне регулювання відтворювальної системи має сконцентруватися на створенні сприятливих умов здійснення відтворення капіталу, які в цілому утворюють комплексний функціональний простір для відтворення капіталу як одного з ключових інструментів вирішення економічних проблем транспортної галузі.

На основі вищесказаного можна сформулювати вимоги до ідеального інституційного середовища відтворення капіталу портів підприємств:

- наявність інститутів, що забезпечують достатню силу регулюючого впливу на економічні відносини, при цьому для забезпечення ефективної роботи підприємств обов'язковою є наявність інститутів мікрорівня;

- інформаційна доступність для учасників трансакцій, що забезпечується на всіх інституційних рівнях;

- адаптивність інституційних середовищ нижчого рівня до змін інституційних середовищ більш високого рівня.

Формування сучасного інституційного середовища створить сприятливі умови для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, подальшої структуризації господарського комплексу. Коли інституційні умови носять системний характер, то це сприяє виникненню синергетичного ефекту. Так, у розвинених країнах інтереси як підприємця, так суспільства і держави виявляються ідентичними, збалансованими, що сприяє активізації підприємницької діяльності. Інституційні умови розвитку підприємництва та відтворення капіталу в Україні ще не представляється можливим охарактеризувати як системні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Росецька Ю.Б. Інституційні засади розвитку конкурентних відносин в економіці України / Ю.Б. Росецька. – Одеса : Пальміра, 2008. – 252 с.
2. Илюхина А.С. Институциональная среда как условие совершенствования экономических отношений в малом бизнесе : дис. кандидата экон. наук: 08.00.01 / А.С. Илюхина. – Кострома, 2007. – 159 с.
3. Шапкин В.В. Институционализм как методология исследования образования / В.В. Шапкин, Н.В. Василенко. – СПб. : РГП им. А.И. Герцена, 2005.
4. Кравченко П.В. Институциональные факторы оптимизации развития морских торговых портов Украины : дис. кандидата экон. наук: 08.00.04 / П.В. Кравченко. – Одесса, 2009. – 196 с.
5. Про морські порти України [Електронний ресурс] : Закон України від 17 трав.2012р. № 4709-VI (редакція від 11 серп. 2013р.). – Режим доступу: www.zakon.gov.ua
6. Про затвердження Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 лип.2013р. № 548-р. – Режим доступу: www.kmu.ua

Н.В. Виноградова,

кандидат економічних наук,

Національний інститут економічних досліджень АНМ і МЭ РМ,

г. Кишинев, Республіка Молдова

КЛАСТЕРЫ ПРЕДПРИЯТИЙ: ЧТО ПРЕПЯТСТВУЕТ ИХ СТАНОВЛЕНИЮ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА?

В мировой экономике кластер считается одной из самых распространенных моделей кооперации экономических агентов, которая оказывает серьезное влияние на повышение эффективности и рост конкурентоспособности предприятий, ускоряет процесс модернизации и улучшения структуры промышленности, стимулирует развитие науки и инновационного процесса, рост инвестиционной привлекательности регионов страны. Создатель кластерной теории М. Портер в своей книге «Конкуренция» (On Competition, 1998) приводил примеры кластеров в США, таких как финансовый кластер в Нью-Йорке, кластер по производству бытовой мебели в Хай-Пойнт, кластер по производству оборудования для гольфа в Карлсбаде и оптики – в Аризоне [3]. Созданная в Европейском Союзе «European Cluster Observatory» выявила около двух тысяч кластеров или региональных агломератов в более чем 40 категориях, в которых трудится около 38 % рабочей силы Европейского Союза.

Анализ зарубежного опыта функционирования кластеров позволяет выделить отличительные характеристики данной формы партнерства предприятий:

- Во-первых, географическая локализация членов кластера.
- Во-вторых, принадлежность к одному или нескольким взаимосвязанным видам деятельности (секторам).
- В-третьих, возможность расширения состава участников. В состав кластера могут входить, помимо предприятий, исследовательские институты, университеты и другие организации, которые, в том числе, приносят в деятельность кластера инновационный компонент.
- В-четвертых, наличие в основе кластерного объединения личных отношений, основанных на доверии и регулярном взаимодействии.

Данные характеристики нашли отражение в определении «кластера», которое было дано в Концепции кластерного развития промышленного сектора Республики Молдова, принятой в 2013 г. [2].

В соответствии с определением, принятым в данной концепции, *кластер* – это объединение взаимосвязанных, расположенных в географической близости предприятий, как правило, принадлежащих одному или нескольким смежным секторам, а также научно-исследовательских институтов, университетов и других организаций, деятельность которых сконцентрирована на инновациях, а их кооперация позволяет повысить конкурентные преимущества предприятий [2].

Принятие Концепции стало логичным продолжением того интереса к теории и практике создания и развития кластеров, который наблюдается в Республике Молдова в течение последних лет.

Так, в 2010 году, Министерство экономики Молдовы участвовало в проекте «Создание и развитие кластеров в Молдове – опыт Чехии», по результатам которого выступило за реализацию концепции кластеров в текстильной промышленности. Проблемам выявления кластеров в текстильной промышленности было посвящено исследование «Разработка моделей регионального развития посредством формирования кластеров» („Elaborarea modelelor de dezvoltare regională prin formarea clusterelor”) (2009), проведенное исследователями Молдавской Экономической Академии; возможность создания кластеров в текстильной промышленности и виноделии также была рассмотрена в отчетах USAID по секторному анализу экономики Молдовы (2009) и оценке ее конкурентоспособности (2004). В 2010 г. исследователями Национального Института Экономических Исследований был выполнен проект «Выявление основных проблем МСП в Республике Молдова и разработка методических материалов для создания и развития кластеров» („Identificarea problemelor principale ale IMM din Moldova și elaborarea materialelor metodice pentru crearea și dezvoltarea clusterelor”), в рамках которого были даны рекомендации по проведению государственной политики развития кластеров с участием МСП в Республике Молдова, разработаны методические материалы, направленные на поддержку создания и развития кластеров.

В 2013–2014 гг. молодые исследователи Национального Института Экономических Исследований Академии наук Молдовы участвовали в исследовательском проекте «Выявление возможно-